

Skolan och brottslighet

Vad är de pedagogiska implikationerna?

Maggie Beth O'Neill
Doktor i pedagogiskt arbete

Bakgrund och kontext

Kopplingar mellan skolan och brottslighet

Många rapporter görs kopplingar mellan skolan och brottslighet (Brå, 2024; Socialstyrelsen, 2022). SOU Skolan mot brott (2024:17) betonar skolans roll för att både förebygga och anmäla brott.

Oroande utveckling i Sverige

- Ökat antal barn i fängelse (Kriminalvården, 2023)
- Utökade befogenheter för brottsförebyggande myndigheter (Regeringens proposition 2023/24:117)
- Regeringens införande av barnfängelser och förslaget att sänka åldern för vem som kan fängslas till 13 år

Teoretiska ramverk

Abolitionism

- Problematisera kriminalisering
- Ifrågasätter beroendet av straffrättsliga institutioner
- Framställer en annan bild av rättvisa

Pedagogisk filosofi

- Frigörelse (emancipation)
- Tillblivelse (becoming)
- Unikhet

Den relationen som behandlar elever som personer kapabla till förändring och transformation, inte som objekter i behov av intervention.

Frågor

- Har du märkt några förändringar gällande hur elever beskrivs i relation till brott under de senaste åren? På vilket sätt?
- Tror du att det har påverkat ditt arbete? Eller tror du att det kommer göra det?

Pedagogik och abolitionism

Frigörelse (emancipation)

- Agera som om alla är jämlika
- Bryta sig loss från hur saker normalt fungerar
- Sker just nu, inte i framtiden

(Biesta, 2010a, 2013, 2017; Säfström 2010, 2011, 2021)

Abolitionistiskt perspektiv på brott

- Brotts har ingen fast, naturlig betydelse
- Brotts är en konstruerad kategori skapad genom politiska beslut
- Kriminalisering är en process

(Hulsman, 1986; Kaba and Ritchie, 2022; Saleh-Hanna, 2017)

Den brottsförebyggande skolan

Problemet

- Elever blir måltavlor för intervention
- Kunskap används som kontrollinstrument
- Förstärker status quo

Kategorisering

- Etablerar ojämlikhet
- Elever ses som potentiella kriminella
- Framgång = bli icke-kriminella

Konsekvenser

- Politiska system som skapar sådana etiketter
- Kan inte separeras från social ojämlikhet
- Behöver ifrågasätta strafforienterade tänkande

Pedagogiskt arbete skulle kunna innebära att behandla elever som personer kapabla att existera bortom idéer om kriminalitet.

Pedagogik som tillblivelse (becoming) och unikhhet

Tillblivelse

- Alltid är i process
- Sker mellan elever och saker, ideér och andra
- Friheten att bli någon bortom vad samhället förväntar sig
- Inte om att bli en specifik typ av person

(Todd, 2011, 2020, 2021, 2023)

Unikhhet

- Unikhhet-som-oersättlighet
- Spelar roll när någon tilltalar mig, kallar på mig
- Unikhhet är en händelse, inte ett attribut

(Biesta, 2010b, 2013)

Pedagogik kan förstås som en förändring och transformation som utfaller sig när en elev blir en unik och oersättlig person genom möten med andra.

Abolitionistiska förhållningssätt till våld och skada

- Skiljer sig från straffrättsliga förhållningssätt
- Inte det enda sättet, eller ens det bästa sättet, att hantera våld och skada
- Problematisk "one-size-fits-all model"
- Komplex syn på våld och skada
- Hävdar att rättvisa inte kommer från auktoritet
- Våld och skada kan inte individualiseras

(Coyle, 2018; Davis et al., 2022; Kim, 2018, 2021; McLeod, 2022)

Att hantera våld i skolor

Problemet med att hantera genom straffrättsliga kategoriseringar

- Antar att våld kan fångas som isolerad händelse
- Ignorerar hur elever redan är i relationer med varandra och med våld
- Ignorera skada som faller utanför dessa kategorier

Offer- och förövare kategorier

- Bygger på unikheter-skillnad, inte unikheter-samhörighet
- Etablerar elever i fasta identiteter
- Förenklade identitetskategorier

Pedagogiskt arbete skulle kunna innebära att skapa möten som tar itu med våld, och att samtidigt erkänna elevers relationer till våld och varandra.

Transformativ rättvisa

Ett ramverk för att förebygga, avbryta och ta itu med skada genom icke-straffande ansvarsskyldighet. Den prioriterar relationsbyggande, att utveckla våra färdigheter och att utrota strukturellt förtryck (Kaba and Ritchie, 2022).

Vad det är

- Större frågor om förtryck, sociala orättvisor och orättvisor inom konflikter
- Ingen relation till straffrättsliga systemet
- Transformerar de förhållanden som skapade skadan från första början

Vad det innebär i praktiken

- Inte erbjuder en fast formel
- Kräver förståelse för specifika sammanhang
- Ta itu med skadan som hände OCH transformera förhållanden
- Skapa trygghet utan bestraffning

Transformativ rättvisa som pedagogiskt arbete

1. Att skapa trygghet

Trygghet skapas genom relationer med varandra, inte genom institutioner som fängelser. Läger fram villkoren under vilka ett oersättligt "jag" kallas fram och kan uppstå.

2. Att fokusera på att ta itu med skada

Fokus på skada, inte på offer/förövare-identiteter. Icke-straffande ansvarsskyldighet (accountability): att ta ansvar innebär att gå bortom identitetskategorier och bli singular och oersättlig.

Vad kan vi göra?

För att skapa möjligheter för pedagogik:

- Skilja mellan praxis som följer brottslighetens och kriminalpolitikens logik, och praxis som möjliggör pedagogik
- Ifrågasätta hur praxis bygger på kategoriseringar som förnekar elevers verkliga erfarenheter
- Tänka bortom kriminalpolitikens logik

Vad står på spel om vi inte gör det?

Frågor

Hur kan vi möta elever baserat på jämlikhet snarare än genom en lins av brottslighet?

Hur kan vi skapa möten som erkänner komplexitet istället för att tvinga in elever i fasta kategorier?

Vilka konkreta steg kan vi ta för att behandla elever som personer kapabla till förändring och transformation, inte som objekt i behov av intervention?

TACK!

maggieoneill12@gmail.com

Referenser

- Biesta, G. (2010a). A new logic of emancipation: The methodology of Jacques Rancière. *Educational Theory*, 60(1), 39–59. <https://doi.org/10.1111/j.17415446.2009.00345.x>
- Biesta, G. (2010b). *Good education in an age of measurement: Ethics, politics, democracy*. Paradigm Publishers.
- Biesta, G. J. J. (2013). *Beautiful risk of education*. Routledge. <https://doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.4324/9781315635866>
- Biesta, G. (2017). Don't be fooled by ignorant schoolmasters: On the role of the teacher in emancipatory education. *Policy Futures in Education*, 15(1), 52–73. <https://doi.org/10.1177/1478210316681202>
- Coyle, M. J. (2018). Who is mired in utopia? The logics of criminal justice and penal abolition. *Social Justice*, 45(4) (154), 79–116.
- Davis, A. Y., Dent, G., Meiners, E. R., & Richie, B. E. (2022). *Abolition. Feminism. Now* (Vol. 2). Haymarket Books.
- Government Bill. (2023/24:117). Preventiva tvångsmedel för att förebygga och Prop. förhindra allvarliga brott. [Preventative coercive measures to prevent and hinder serious crimes]. <https://data.riksdagen.se/fil/F0248038-559B-43F6-BE7A-9E6512F72C9C>
- Hulsman, L. H. C. (1986). Critical criminology and the concept of crime. *Contemporary Crises*, 10(1), 63–80. <https://doi.org/10.1007/BF00728496>
- Kaba, M., & Ritchie, A. J. (2022). *No more police: A case for abolition*. The New Press.
- Kim, M. E. (2018). From carceral feminism to transformative justice: Women-of-color feminism and alternatives to incarceration. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*, 27(3), 219–233. <https://doi.org/10.1080/15313204.2018.1474827>
- Kim, M. E. (2021). Transformative justice and restorative justice: Gender-based violence and alternative visions of justice in the United States. *International Review of Victimology*, 27(2), 162–172. <https://doi.org/10.1177/0269758020970414>
- McLeod, A. (2022). *An abolitionist critique of violence*. The University of Chicago Law Review, 89(2), 525–556.
- Saleh-Hanna, V. (2017). An abolitionist theory on crime: Ending the abusive relationship with Racist-Imperialist-Patriarchy [R.I.P.]. *Contemporary Justice Review: CJR*, 20(4), 419–441. <https://doi.org/10.1080/10282580.2017.1377056>
- Swedish Government Official Report. (2024:17). *Skolor mot brott* [Schools against crime]. <https://www.regeringen.se/contentassets/9f54355cadff412c8921f6424c4f0210/skolormot-brott-sou-202417.pdf>
- Swedish National Board of Health and Welfare. (Socialstyrelsen) (2022). *Samverkansformen skola, socialtjänst, polis och fritid* [Cooperation model school, social services, police, and free-time sectors]. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepointdokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-6-8047.pdf>
- Swedish National Council for Crime Prevention. (Brå) (2024). *Serious violence at school: A description of scope, character, and development up through 2022*. https://bra.se/download/18_366598ab19270941a1c251/1728478597820/2024_3_SeriousViolence-at-School.pdf
- Swedish Prison and Probation Service. (2023). *Kriminalvård och statistik* [Prison services and statistics] https://www.kriminalvarden.se/globalassets/forskning_statistik/kos-2023---kriminalvard-och-statistik.pdf
- Säfström, C. A. (2010). The immigrant has no proper name: The disease of consensual democracy within the myth of schooling. *Educational Philosophy and Theory*, 42(5–6), 606–617. <https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.2010.00688.x>
- Säfström, C. A. (2011). Rethinking emancipation, rethinking education. *Studies in Philosophy and Education*, 30(2), 199–209. <https://doi.org/10.1007/s11217-0119227-x>
- Säfström, C. A. (2021). *A pedagogy of equality in a time of unrest: Strategies for an ambiguous future*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351169400>
- Todd, S. (2011). Going to the heart of the matter. *Studies in Philosophy and Education*, 30(5), 507–512. <https://doi.org/10.1007/s11217-011-9252-9>
- Todd, S. (2020). The touch of the present: Educational encounters and processes of becoming. *Philosophy of Education*, 76(3). <https://doi.org/10.47925/76.3.061>
- Todd, S. (2021). Education, contact and the vitality of touch: Membranes, morphologies, movements. *Studies in Philosophy and Education*, 40(3), 249–260. <https://doi.org/10.1007/s11217-021-09765-w>
- Todd, S. (2023). *The touch of the present: Educational encounters, aesthetics, and the politics of the senses*. State University of New York Press.